

Verdier i norske fjell

NGU- dagen, 6.02.13

Ron Boyd, Rolv Dahl, Eyolf Erichsen og Peer-Richard Neeb
(og mange flere!)

- Sand, grus, pukk
- Naturstein
- Industrimineraler
- Kull
- Metaller

Svelvikryggen - grus

Rogaland – anortositt

Åheim - olivin

Bjørnevåtn - Fe

Hvorfor er det viktig å vite mer om verdien av ressursene?

- Potensialet for verdiskapning i form av industri og sysselsetting, både direkte og, indirekte, i form av underleveranser.
- Utgangspunkt for industri basert på videreforedling for å fremstille industrimineralprodukter av mange kvaliteter, men også i forbindelse med metallproduksjon.
- Dekning av markedsbehov, eksportinntekter.
- Internasjonale krav om bedre kunnskap om Europas tilgang til ressurser
- NGU/DirMin utgir årlige rapporter med kart som viser forekomster av nasjonal betydning, men foreløpig uten omtale av verdien av forekomstene – hvorfor er forekomstene viktige?
- Det er en selvfølge med årlige oppdateringer for hydrokarboner på sokkelen – hvorfor ikke tilsvarende for ressurser på land?
- Ansvarlig forvaltning av mineralske ressurser av nasjonal betydning på lik linje med – økosystemer, fugleliv, planter, osv.

- **BEVISSTGJØRING!**

Forekomster av nasjonal betydning

- Forekomster som er i drift og som er viktige for markedsbehov i inn- eller utlandet og for sysselsetting, i produksjonsbedriften og hos underleverandører.
- Forekomster hvor det er dokumentert store tonnasje av en kvalitet som kan tenkes å kunne gi et utgangspunkt for fremtidig drift.
- Felt hvor det er forekomster med klare indikasjoner på store tonnasje av en kvalitet som kan tenkes å kunne gi et utgangspunkt for fremtidig drift.

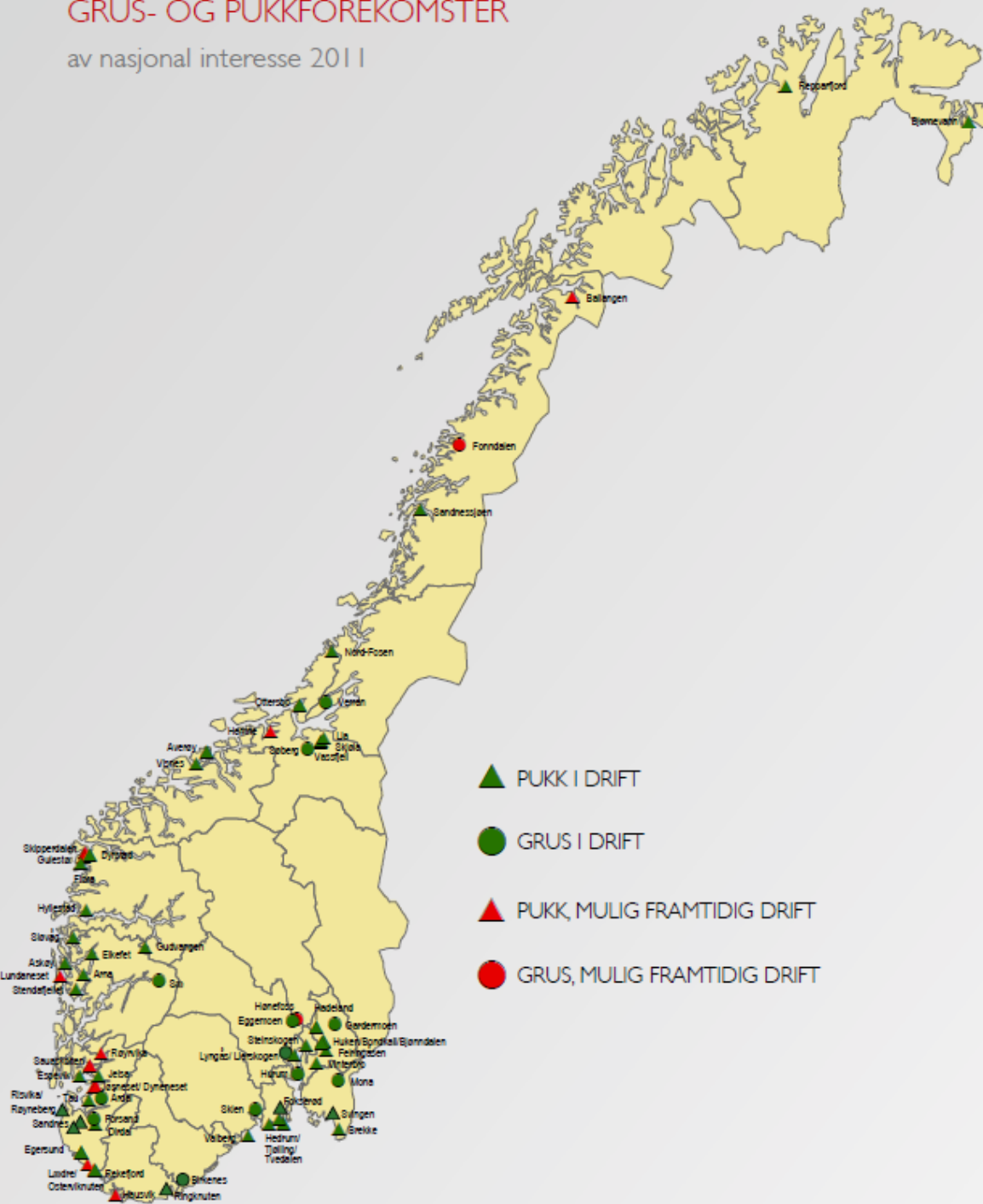

- BEVISSTGJØRING!

GRUS- OG PUKKFOREKOMSTER

av nasjonal interesse 2011

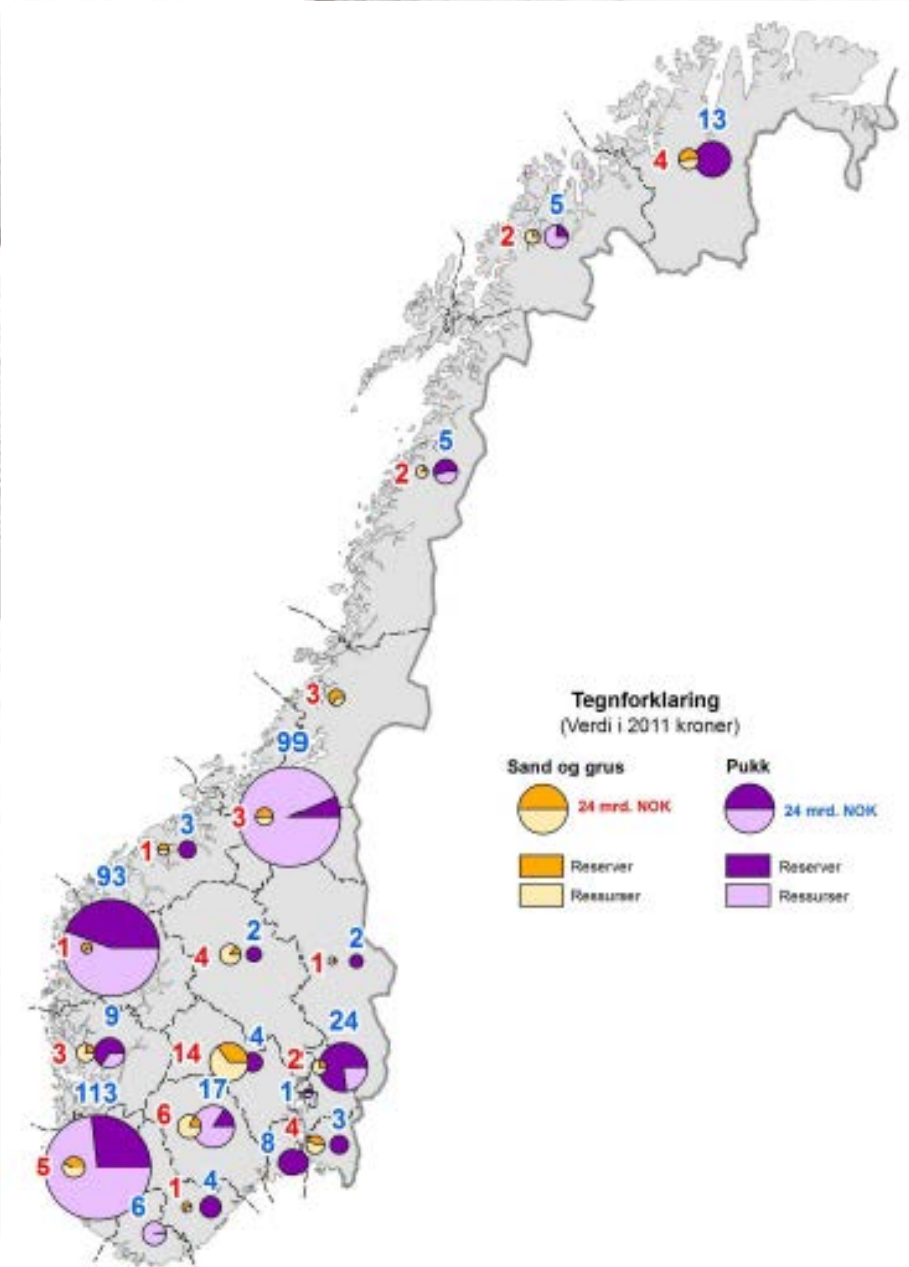
GRUS- OG PUKKFOREKOMSTER - DATABASEN

- Nasjonal database med arealdefinering og kvalitetsvurdering av forekomster, utviklet fra 1982 – ekstern finansiering i startfasen
- Hele landet dekket innen 1995, oppdatering ferdig 2013
- Inndeling i nasjonalt, regionalt og lokalt viktige forekomster
- Tett samarbeid med industri og myndigheter på flere nivå
- Viktig verktøy for rasjonell utnyttelse av ressursene når det gjelder kvalitet, arealforvaltning og transportavstand

GRUS- OG PUKKFOREKOMSTER – VERDIBEREGNING

- Beregnet for nasjonalt og regionalt viktige forekomster (73 % av solgt tonnasje i 2011)
- Forekomstene er inndelt i reserve eller ressurs p.g.a. usikkerhet i tonnasjegrunlaget (totalt 8,3 Mrd t – dekker behovet i > 100 år)
- Lokal knapphet på ressurser
- Uttak av pukk har økt betraktelig over de siste 20 årene p.g.a. strengere kravspesifikasjoner, en meget betydelig økning i eksport og begrenset tilgang til grus
- Verdien av reservene og ressursene, basert på omsetningsverdien i 2011 og 100 års drift er tils. NOK 467 mrd

Fylkesvis verdisetting av nasjonalt og regionalt viktige forekomster (Erichsen m. fl., 2012)

NATURSTEINFOREKOMSTER

av nasjonal interesse 2011

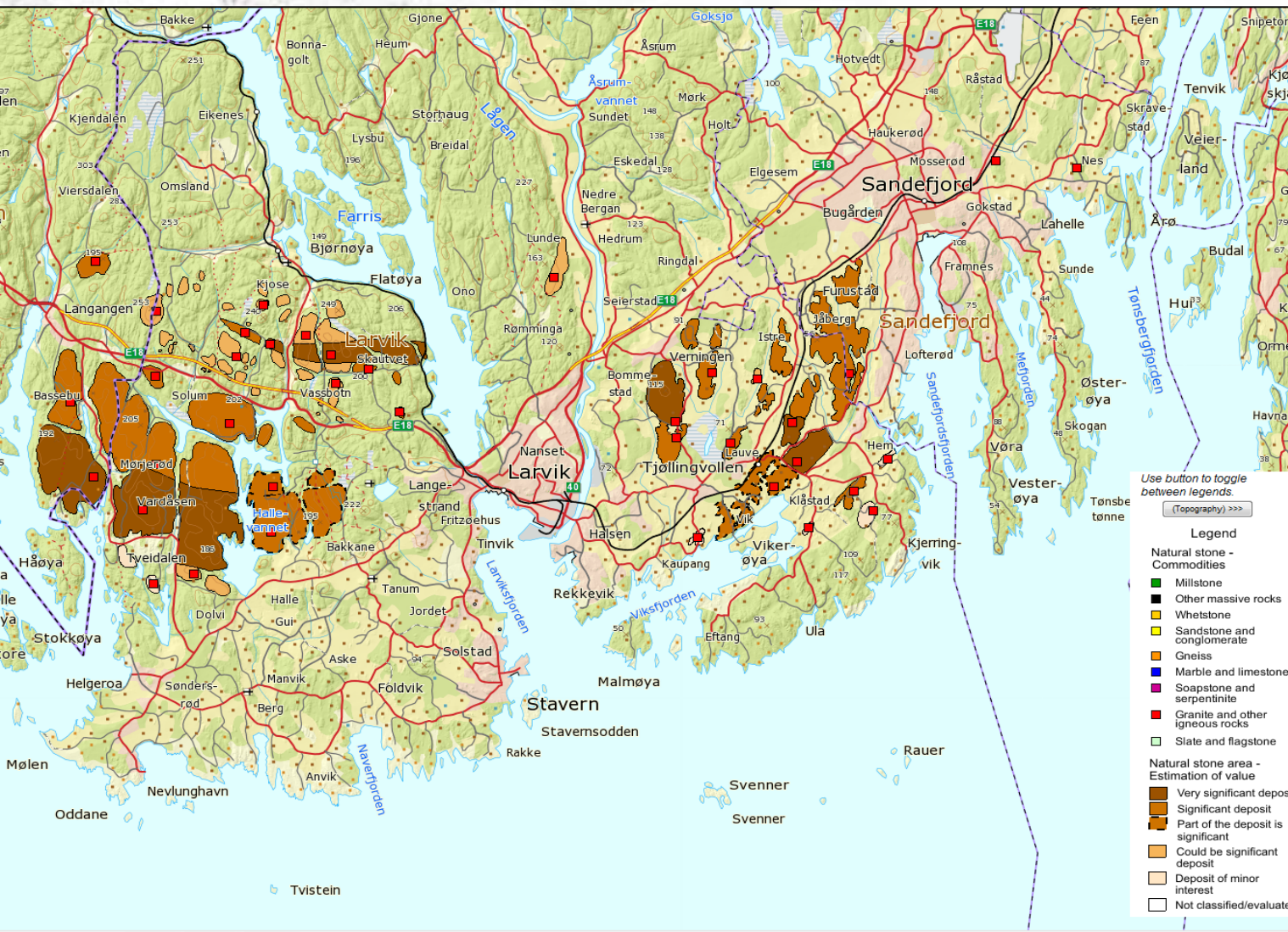

NATURSTEINFOREKOMSTER – VERDIBEREGNING

- Høyst foreløpige tall basert på omsetningsverdi og estimerte gjenværende reserver.
- Gjelder bare nasjonalt viktige forekomster i drift.
- Konservativt estimat.
- En bedre dokumentasjon og rapport kommer i løpet av våren.
- Så langt: ca. NOK 200-300 milliarder

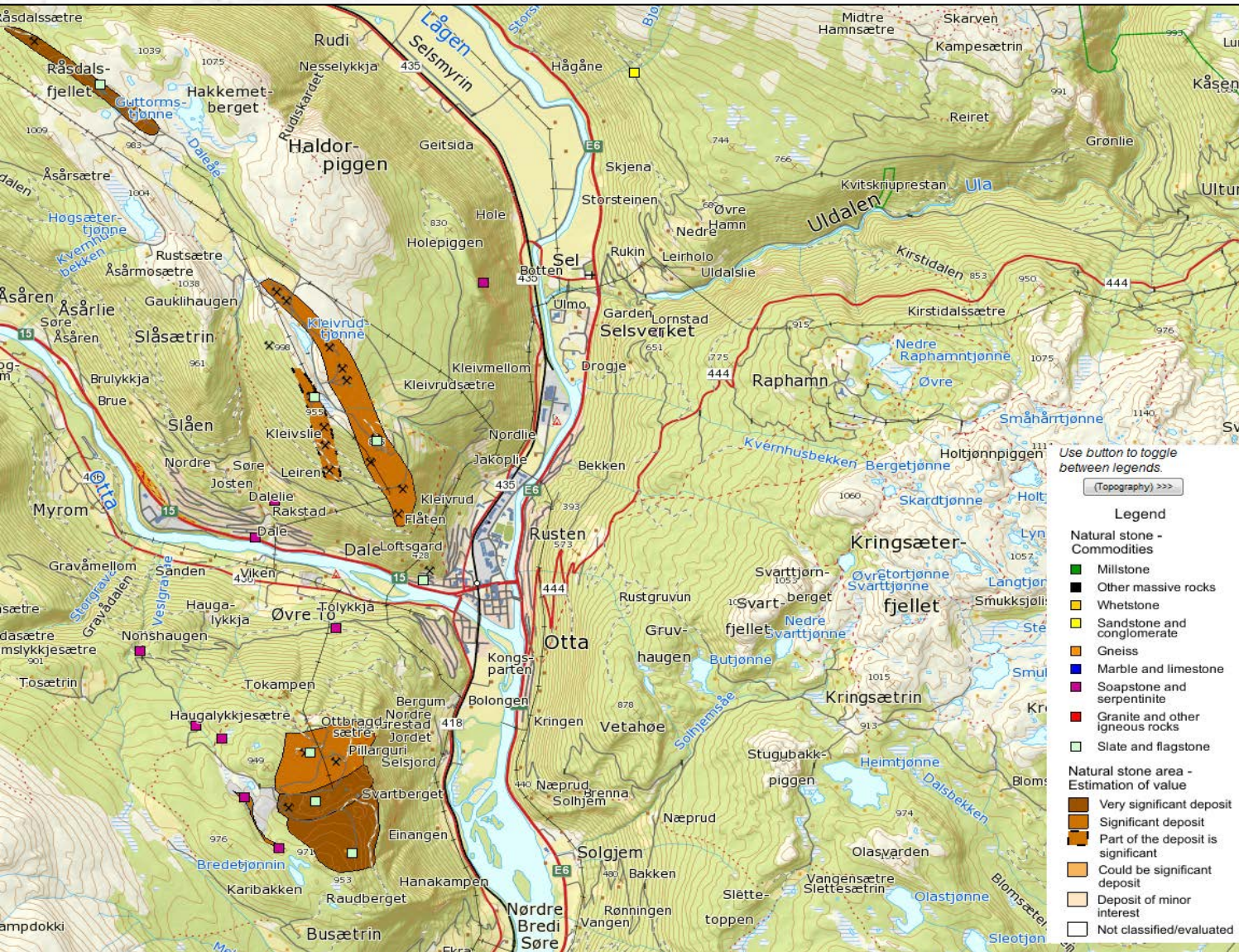
Blokkstein:

- Larvikitt
- Anortositt
- Granitt
- Marmor
- Kleberstein

Skifer og murestein:

- Oppdal
- Otta
- Alta
- Div. andre
- Murestein, flere

INDUSTRIMINERALFOREKOMSTER UTGANGSPUNKT OG FORBEHOLD

- Beregning av "in situ" tonnasje for de enkelte forekomster – basert på geologiske forhold, tall i offentlige dokumenter (f. eks. konsesjonssøknader) og i noen få tilfeller JORC-type beregninger
- Data om tonnasje i forhold til kvalitet er ikke vanligvis tilgjengelig
- Aggregering av forekomsttonnasje og beregning av verdi med utgangspunkt i sum salgsværdi for alle kvaliteter (Neeb og Brugmans, 2012) – dette for karbonater, kvarts.
- For enkelte råstofftyper er ressursene så pass store at Europas behov kunne dekkes i flere hundre år. For disse er det tatt utgangspunkt i det usannsynlige at markedet holder seg stabil i 100 år. Man får dermed en "verdi" etter dagens forhold.
- Det er et potensial for nye funn av etterspurte råstoffer av f. eks. grafitt, apatitt, ren kvarts

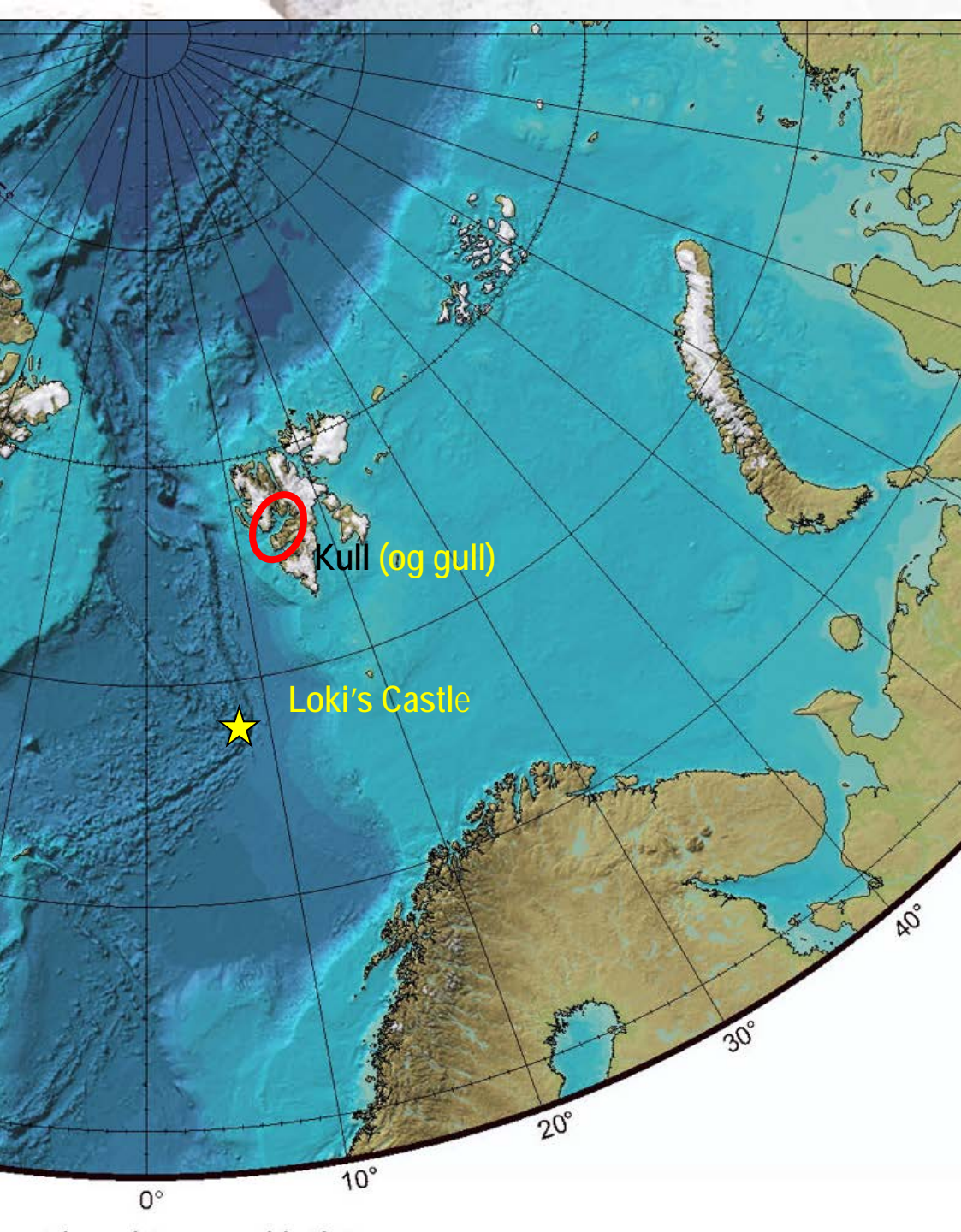
VERDI – industrimineralforekomster

	NOK mrd
Anorthositt	2,5
Apatitt	73,9
Dolomitt	6,6
Flusspat	3,0
Grafitt	14,7
Kalkstein og kalkspatmarmor	180,0
Kvarts, kvartsitt	39,0
Nefelin	28,0
Olivin	37,5
Talk	15,0
SUM	400,2

Olivinbruddet ved Åheim (foto: Sibelco Nordic)

- For flere forekomster er det behov for bedre data
- Det foreligger til dels omfattende geologisk kunnskap om flere forekomster uten at man vet hvilke salgbare produkter kan fremstilles med fortjeneste og hvilke markedsvolum vil være mulig å oppnå (f. eks. granat, talk)
- Med bedre kunnskap om potensialet i granat- og talkforekomster og om nye forekomster av grafitt m. fl. vil verdi estimatet trolig være høyere

KULL - Svalbard

- Dokumentert tonnasje (fra SNSK):

- Gruve 7 1,9 Mt
- Svea Nord 5,0 Mt
- Lunckefjell 8,1 Mt
- Randsonen Svea N 4,0 Mt
- Ispalen 11,0 Mt

SUM 30 Mt
Gj. pris 2011: USD 129/t
"In situ" verdi: NOK 23,22 mrd.

Tipp ved Svea Nord (Foto: SNSK)

MALMFOREKOMSTER

av nasjonal interesse 2011

MALMFOREKOMSTER - UTGANGSPUNKT OG FORBEHOLD

- Beregning av "in situ" tonnasje med gehalt ved bruk av best tilgjengelige data og gjeldende metallpriser
- Resultatet er en teoretisk maksimum uten hensyn til begrensinger under drift (d.v.s. en parallell til ODs årlige beregninger for olje/gass)
- For flere forekomster (f. eks. Bjørnevattn, Nussir) foreligger det offentlige data i henhold til internasjonale krav.
- For mange forekomster er det tilgjengelige datagrunnlaget betydelig svakere.
- Prisene varierer selvsagt over tid. Økende "politisering" av tilgang til ressurser sammen med utvikling av infrastruktur og urbanisering i Asia og Afrika vil trolig sikre høyere priser over tid.

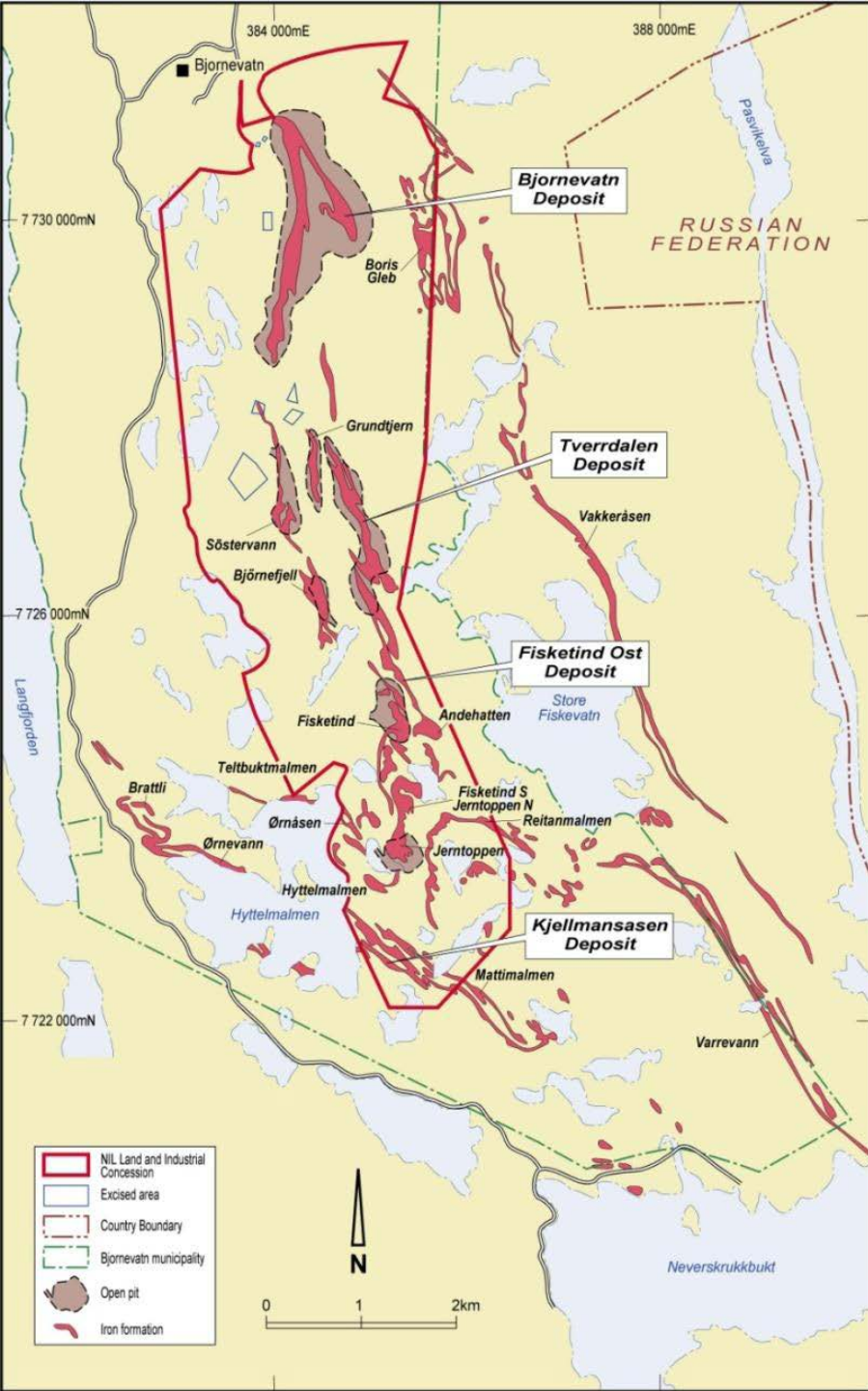
BJØRNEVATN

Forekomst	Mt	% Fe _{tot}	% Fe _{mag}	Mt magnetitt	Verdi M USD	Verdi mrd NOK
Kjellmannsåsen	17,4	32	27	6,5	973,2	5,8
Fisketind Øst	30,3	31	21	8,8	1 318,1	7,9
Tverrdalen	46,8	31	21	13,6	2 035,8	12,2
Bjørnevattn	290,1	31	28	112,2	16 825,8	101,0
Bjørnfjell	13,6	32	26	4,9	732,5	4,4
Søstervann	4,7	37	31	2,0	301,8	1,8
Grundtjern	2,9	34	32	1,3	192,2	1,2
Fisketind SV	17,5	33	30	7,3	1 087,5	6,5
Jerntoppen	17,0	31	24	5,6	845,1	5,1
Hyttmalmen	1,4	32	29	0,6	84,1	0,5
SUM	441,7			162,6	24 396,0	146,4

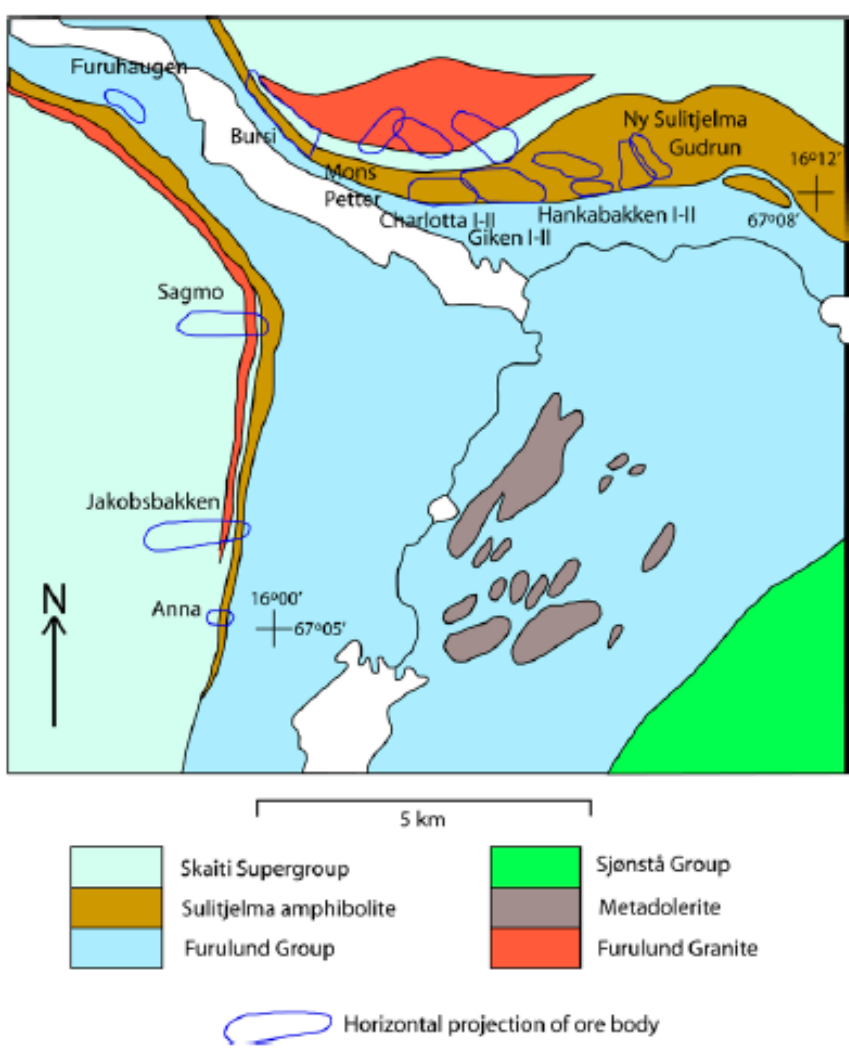
Ressursene innen Sydvaranger AS sitt konsesjonsområde (tonnasjer og gehalter fra Northern Iron web siden 2012) beregnet ut fra prisen for "iron ore fines" pr april, 2012, USD 150/t (Infomine).

TONNASJER OG VERDI – Fe, Fe-Ti(-V) og Ti MALMER

MALMFELT	METALLER	Mt	Mt Fe oksid	Mt ilmenitt	Mt rutil	Verdi (mrd NOK)
Sydvaranger	Fe	441,7	162,6			146
Andørja	Fe	70	17,4			16
Selvåg	Fe-Ti	44	13,4	3,4		18
Rana Gruber	Fe	600	282			254
Tellnes	Fe-Ti	575		167		301
Tellnes	Ni-Cu-Co					10
Storgangen	Fe-Ti	60		17,5		32
Bjerkreim	Fe-Ti	556	43	70		233
Engebø	Ti	380			15	181
Kodal	Fe-Ti	70	19,3	8,7		33
						1 224

TONNASJER OG VERDI – basemetallforekomster

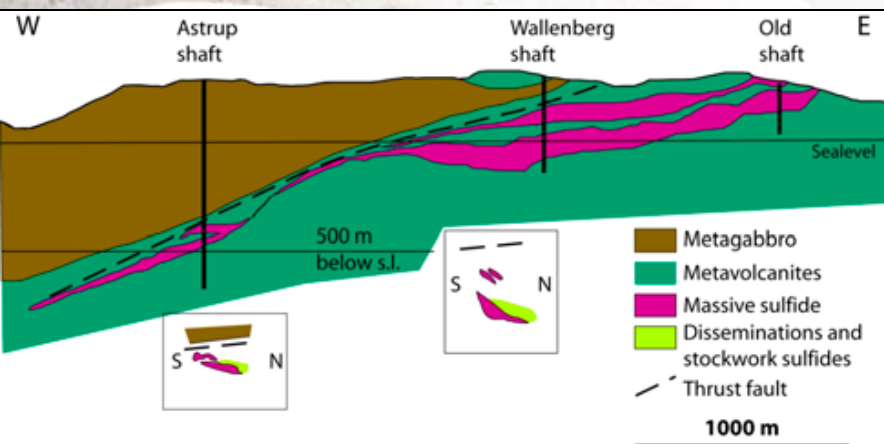

Sulitjelmafeltet (Bjerkgård, 2012)

Forekomst	Metaller	Tonnasje (Mt)	In situ verdi mrd NOK
Rieppe	Cu, Zn, Ag	4,00	1,923
Giken	Cu, Zn	4,70	5,661
Mofjellet	Zn, Cu, Pb, Ag, Au	1,00	0,821
Bleikvassli	Zn, Cu, Pb, Ag	1,00	0,945
Joma	Cu, Zn	11,00	10,076
Gjersvik	Cu, Zn	1,10	1,244
Skorovas	Cu, Zn	1,30	1,161
Skiftesmyr	Cu, Zn, Ag, Au	2,75	2,830
Løkken	Cu, Zn, Ag, Au	6,00	9,126
Tverrfjellet	Cu, Zn, Pb, Ag	4,00	2,904
Grimsdalen	Cu, Zn, Ag, Au	8,30	5,861
Hersjø	Cu, Zn	2,99	3,034
Kongens-Rødalen	Zn, Cu, Pb, Ag	1,50	3,397
Fjellsjø	Zn, Cu, Pb, Ag	1,80	3,731
Bruvann	Ni, Cu, Co	9,15	3,935
Espedalen	Ni, Cu, Co	11,08	5,133
Ertelien	Ni, Cu, Co	2,70	3,503
Nordli	Mo	200,00	52,080
SUM			117,363

OPPSUMMERING: METALLER

Profil og tverrsnitt av Løkken malmen
(Bjerkgård 2012, Grenne et al., 1980)

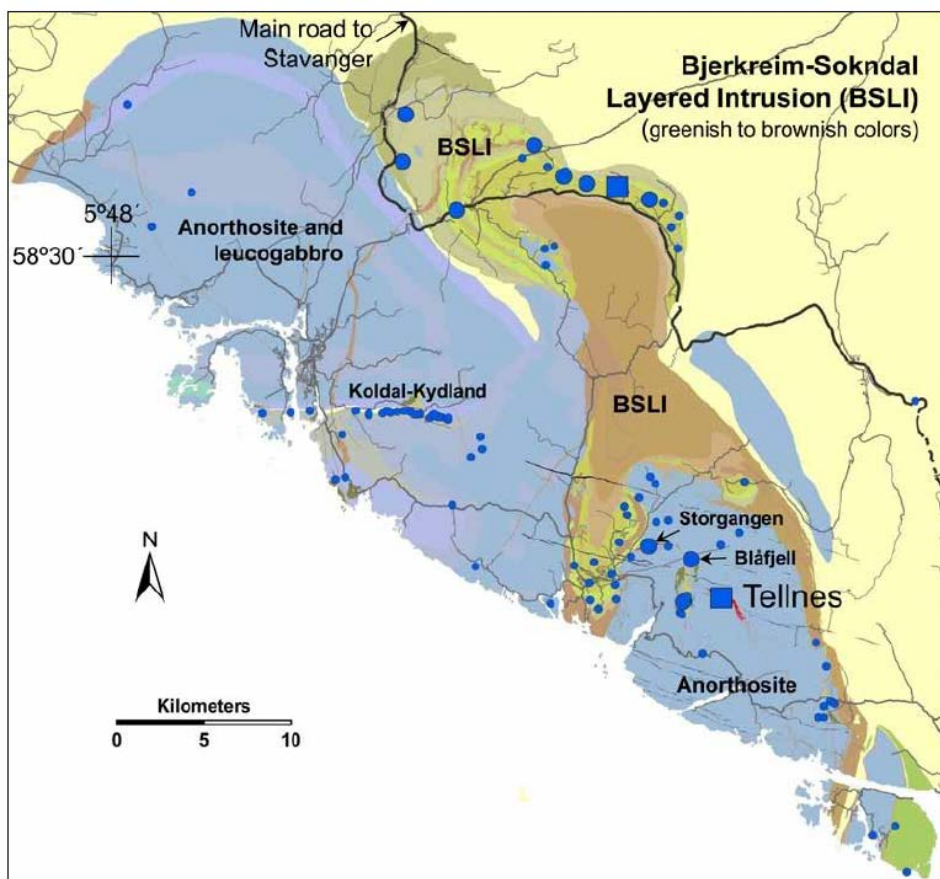
NOK

•Fe, Fe-Ti(V) og Ti:	1 224 mrd
•Cu-edelmetall og edelmetall-(Cu) (Repparfjordvindu, Bidjovagge):	25 mrd
•Basemetaller:	117 mrd
•Spesialmetaller (Sæteråsen, Høgtuva):	22 mrd
SUM	1388 mrd

UMULIG Å ESTIMERE (FORELØPIG!):

- Forekomster som vi vet kan være meget store, men som ikke er kvantifiserte i tilstrekkelig grad (f. eks. Raitevarre og Gallujav'ri) eller hvor markedsforholdene for potensielle produkter er usikre (f. eks. Fen)
- Potensial mot dypet i historiske sulfidmalmfelt – f. eks. Sulitjelma, Grong, Løkken, Røros m. fl.
- Potensial i fortsettelsen av kjente malmfelt eller utenfor konsesjonsområdene til etablerte gruver
- Malmer og industrimineraler på Svalbard
- Helt nye forekomster (flere i MINN området) og forekomst-typer (f. eks. av REE, awarutt og mineraliseringer på havbunnen)
- Det er all grunn til å forvente flere nye funn og betydelig bedre kvantifisering av potensialet total sett – verdiestimatet er m.a.o. konservativt

Rogaland anorthositen (Korneliussen, 2012) - ilmenittmalm i verdensklassen, apatitt, naturstein og enorme mengder pukk!

VERDIBEREGNING - SAMMENDRAG

RESSURSTYPE	"IN SITU" VERDI (NOK mrd)
SAND, GRUS, PUKK	467
NATURSTEIN	250
INDUSTRIMINERALER	400
KULL	23
METALLER	1388
SUM	2528

VIDEREFØRING

- Oppgradering av databasene for industrimineral- og metallforekomster av nasjonal betydning (areal, tonnasje, m.m.)
- Nye utgaver av verdivurderingene 2. hvert år
- Rapporter på fylkesnivå for naturstein, industrimineral- og metallforekomster (eksisterer allerede for sand, grus og pukk)
- Input av forekomst data (ikke verdivurderingene) til internasjonale oversikter
- Videre dialog med Statistisk Sentralbyrå
- Bedre kunnskap om og ansvarlig forvaltning av mineralske ressurser av nasjonal betydning

TAKK FOR OPPMERKSOMHETEN!

